

- адаптація західних технологій соціального маркетингу до вітчизняних умов становить фундамент розвитку соціального маркетингу як концепції на українському просторі.

Висновок. Отже, на вітчизняному ринку спостерігаються перші кроки у впровадженні концепції соціального маркетингу – але ще рано говорити про повноцінне застосування концепції хоча б однією компанією. Враховуючи той факт, що в розвинених країнах сила впливу соціального маркетингу на зміну поведінки працівників та споживачів є очевидною, визнання соціального маркетингу як однієї з дедалі перспективніших технологій для розвитку вітчизняного бізнесу є обґрунтованим. Технологія соціального маркетингу – складний, багаторівневий, багатокomпонентний комплекс, проте за прагнення України повною мірою інтегруватися в світову економіку, шлях створення потужної мережі соціально відповідальних компаній є величезним кроком в майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Армстронг Г., Котлер Ф. Введение в маркетинг = Marketing: An Introduction. - 8-е изд. -М.: «Вильямс», 2009
2. Бейкер, М. Дж. Маркетинг – философия или функция? Теория маркетинга. -СПб. : Питер, 2007
3. «Европейские и американские нормы социальной ответственности не скоро станут общепринятыми для российских компаний». Александр Острогорский. "Ведомости" №92. 2010
4. «Ключевые особенности социального маркетинга». Евгения Вагина. Журнал BTL-magazine. 2007
5. «Практики КСВ в Україні». Центр «Розвиток КСВ». 2009
6. «Результати другого етапу дослідження «Бізнес, керований цінностями»». Львівська бізнес школа. 2010
7. «Хорошими делами прославится можно – или как извлечь пользу из социальных программ». Галина Петренко. Журнал «Новый маркетинг». 2006
8. ANDREASEN, A. Marketing social change. San Francisco: Jossey-Bass. 1995
9. «Non-financial reporting: insights from Ukraine». Спільота «Соціально відповідальний бізнес». 2010
10. «The 7 golden rules in Relationship Marketing». Jonathan Richman. I-media Connection. 2009
11. <http://archive.org.ua/archive/2007-02-18/pr-liga.org.ua/2/56>. Сторінка ВГО „Форум соціально відповідального бізнесу України”

УДК 339.166

КРАЄВИЙ Р.О.,
Інститут світової економіки
і міжнародних відносин НАН України,
аспірант

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ

Ключові слова: науково-технічний прогрес, інновації, зовнішня торгівля, іноземні інвестиції, міжнародна конкурентоспроможність, НДДКР, інформатизація, глобалізація, інтернаціоналізація.

Keywords: scientific and technical progress, innovations, foreign trade, foreign investments, international competitiveness, R&D, informatization, globalization, internationalization.

Актуальність дослідження. Завдання підвищення міжнародної конкурентоспроможності України передбачає формування ефективного механізму експортно-імпоротної діяльності та зовнішньоторговельного контролю, формування сприятливого інвестиційного клімату всередині країни, що пов'язано з науково-технічною сферою, її розвитком та стимулюванням. Україна вимушено повинна закуповувати технологічну продукцію, розплачуючись за нею працездатними товарами та послугами, при виробництві яких застосовуються природні ресурси, сировина (у широкому трактуванні, включаючи сюди не тільки власне матеріали, але й територіальні ресурси, низько кваліфіковану працю). Іншим вимушеним імперативом постає залучення іноземних інвестицій, причому ситуацію погіршує те, що інвестиції внутрішні ще й досі не перетворилися на потужний локомотив економічного зростання, інвест-циклів.

На жаль, Україна стала «взірцем» помилковості при виборі базової концепції розвитку та макроекономічного регулювання, зокрема її невдачі наочно продемонстрували неточність думки про те, що «чим менше державного втручання в економіку і чим менше використовується інституційних інструментів, тим більше можливостей для відновлення ринкової рівноваги і динамізації господарського розвитку». Політика, що здійснювалася у відповідності до означеного підходу, «призвела до некерованості і нестабільності в суспільстві, зниження ВВП, згорання національного виробництва, деградації моделі національної спеціалізації й звуження ринку для національних виробників» [1, с. 66]. Не дивно, що країна постала перед проблемою нестачі коштів для технологічного оновлення, реалізації НДДКР у скільки-небудь значних обсягах.

Виклад основного матеріалу. Наростання в економіці України фінансових диспропорцій, зокрема і таких, які були викликані теоретичними помилками монетарної теорії, і таких, які мали суто національне регулятивне походження, фактично призвело до дестимулювання розвитку, навіть до технологічної деградації.

В методологічному плані слід відзначити, що навпаки, саме здешевлення кредиту, а також допомога у сфері комерційного страхування, передусім вітчизняних експортерів, зниження податкового навантаження на високотехнологічну продукцію, що ввозиться до України та могла б прислужитися при розвитку власних інформаційно містких виробництв, могли б прислужитися при вирішенні основних завдань стимулювання високотехнологічного виробництва. Крім того, стимулювання зростання фондового ринку могло б дозволити пріоритетно привертати інвестиції в нові, інформаційно місткі галузі у розрахунку на швидке зростання капіталізації вітчизняних компаній.

Розв'язання останньої мети передбачає розвиток інфраструктури інформаційного суспільства. Для формування власної бази знань, як вважають деякі автори, країнам із транзитивною економікою, зокрема, Україні, доцільно вивчити всі шляхи здобуття знань за кордону й створення їх на місцях. Для цього таким країнам «треба:

- знайти нові та поліпшені способи виробництва товарів і надання послуг за допомогою торгівлі;
- налагодити співробітництво із прямими іноземними інвесторами, які є лідерами в галузі інновацій, що має інтенсифікувати внутрішніх виробників до оволодіння новими знаннями та передовим досвідом;
- забезпечити доступ до нових запатентованих технічних знань через ліцензування технологій;
- стимулювати інноваційну й винахідницьку діяльність у країні, а також отримати доступ до глобальних знань через створення законодавчої й інституціональної основи для захисту прав інтелектуальної власності;
- створити сприятливі умови повернення на батьківщину талановитих людей, учаться та працюють за кордоном. Для цього можуть бути створені особливі програми повернення експатріантів, котрим повинні бути надані високооплачувана та престижна робота та податкові й фінансові стимули, запропоновані особливі можливості в плані торгівлі та інвестицій тощо;
- підтримувати вітчизняні фундаментальні розробки й НДДКР із метою комерціалізації та орієнтації на ринок» [2, с. 69].

Помітне поживлення економіки, яке було забезпечено в Україні, актуалізує питання про якість росту, про реальну здатність подолання найгостріших наслідків структурної, фінансової і загальноекономічної кризи. Адже ізольовані зусилля уряду по стабілізації економіки і фінансів, максимізації виробленого продукту тощо самі по собі не забезпечують розв'язання усього комплексу завдань трансформаційного розвитку: скорочення кількості збиткових виробництв, збільшення надходжень доходів до бюджету, зниження заборгованості по виплатах заробітної платні, скорочення безробіття, ефективне використання сприятливої кон'юнктури цін на міжнародних ринках по основних позиціях українського експорту, а також деяких інших. Взагалі доводиться констатувати, що не тільки зберігається, але й посилюється пряма залежність прибуткових статей бюджету від незалежної від внутрішніх факторів розвитку ситуації на світовому ринку, що говорить про збереження Україною образливого статусу виробника низькотехнологічної продукції та «сировинного придатку».

Розвиток інформаційно містких секторів і передусім телекомунікацій та істотне зниження вартості передачі даних стали критичними чинниками, що забезпечили зростання ринку інформаційних послуг, а також збільшення обсягів інформаційної продукції, що експортується. Наявність потужної телекомунікаційної інфраструктури є необхідним чинником для того, щоб країна могла претендувати на лідерські позиції на цьому ринку.

Тому основним шляхом виходу з несприятливої ситуації є значне збільшення капіталовкладень в інформаційно місткі та технологічно авангардні сектори економіки, причому не стільки в наявні галузі добувної та обробної промисловості, скільки у різні стадії науково-технічного розвитку, тобто у фундаментальні наукові дослідження, прикладні дослідження і, найголовніше, упровадження у виробництво нових технологічних процесів. Тоді стане можливим збільшення виробництва конкурентоздатної кінцевої продукції багатьох галузей промисловості і, отже, підвищення національної конкурентоспроможності й значне зменшення імпортової залежності.

Слід відзначити несприятливі умови інвестиційної діяльності в Україні взагалі, а також іноземного інвестування вітчизняної економіки зокрема. І хоча обсяги ПІІ до нашої держави до активного розгортання кризових подій постійно збільшувалися, сумарний обсяг капіталів, що надійшов до країни, лишається невеликим, про що свідчать дані наступної діаграми (рис. 1).

Серед напрямів технологічної діяльності держави, її інститутів як суб'єктів науково-технічного прогресу можна назвати: дослідження і забезпечення перспективних напрямів розвитку елементної бази мікроелектроніки, наноелектроніки і квантових комп'ютерів; розробку прецизійних і нанометричних технологій обробки, оцінку, розвідку і комплексне освоєння родовищ, виявлення параметрів глибокої переробки стратегічно важливої сировини; розробку технологій опто-, радіо- і акустоелектроніки, технологій на основі надпровідності; оптичного і надвисокочастотного зв'язку; пошук нетрадиційних відновлюваних екологічно чистих джерел енергії і нові методи її перетворення і акумуляції; розробка систем життєзабезпечення і захисту людини; технологій імунотерапії; збереження і відновлення порушених земель, ландшафтів і біорізноманітності; вироблення і підтримку механізмів поводження з ядерним паливом і радіоактивними відходами; виявлення природоохоронних технологій, забезпечення переробки і утилізації техногенних виробів і відходів; перехід до

прогресивних методів переробки сільськогосподарської сировини; прогнозування стану біологічних і мінеральних ресурсів; розробку параметрів екологічно чистого і високошвидкісного наземного транспорту; технологій високоточної навігації і управління рухом; реалізацію програм енергозбереження; виробництво електроенергії і тепла на органічному паливі; виявлення пріоритетів розвитку трубопровідного транспорту.

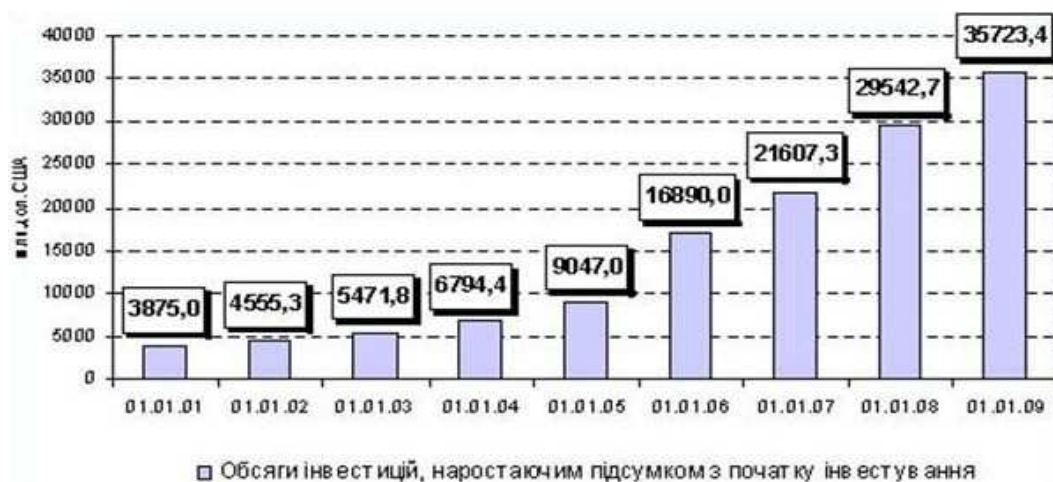

Рис. 1. Прямі іноземні інвестиції в Україну

Джерело: Держкомстат України.

Для оптимізації інформаційної політики, і передусім досягнення регулятивної та водночас глобально-конкурентної мети кращого інформаційного забезпечення українських суб'єктів міжнародної економічної діяльності, експортерів та імпортерів є потрібним вирішення цілої низки завдань не тільки суто інформаційного забезпечення, але й економічного, організаційного характеру. Такими завданнями є:

- допомога у вдосконаленні механізму збору, обробки і поширення корпоративної інформації;
- організація і проведення інформаційних заходів міністерств та відомств України, органів регіональної та територіальної влади;
- сприяння створенню та розвитку Інтернет-порталів підприємств малого бізнесу;
- організація інформаційно-видавничої діяльності державних інформаційних центрів, а також спеціалізованих структур, які займаються інформаційною діяльністю;
- забезпечення кращої координації діяльності інформаційно-технологічних центрів, встановлення тісної взаємодії між регулятивними та комерційними інститутами на засадах єдиного програмно-цільового підходу.

В останні десятиріччя конкурентоспроможність як концепція міцно посіла лідируючі позиції в тому розділі економічної науки, який стосується проблем зростання і політики по формування основних чинників, що забезпечують його стійкість. Як вважає І.Манцуоров, «рівень конкурентоспроможності нації визначається такими основними факторами, як:

- рівень технології;
- наявність капіталу та його сучасна технологічна структура;
- наявність людських ресурсів та їх відповідність світовому рівню з точки зору якісних характеристик;
- стан зовнішньої торгівлі» [3, с. 33].

Адже нагальна необхідність економічного прориву в Україні викликана суперечливими тенденціями в стані нашого суспільства, і без такого прориву органічне (тобто таке, що спирається на наявні чинники) зростання лише законсервує за Україною статус третьорозрядної країни і вона буде дедалі більш помітно відставати по більшості показників конкурентоспроможності тепер уже не тільки від розвинутих країн, але і від найближчих сусідів. Вітчизняна відкрита економіка на сьогодні «позбавлена механізму саморозвитку, стратегічного програмного науково обґрунтованого управління, селективного планування з боку держави, а також можливості вільного сприйняття позитивного світового досвіду» [4]. І хоча, як відзначають експерти, поняття «конкурентоспроможність» включили в свої дослідження та публікації багато економістів, проте в економічному регулюванні у країні її практичне віддзеркалення поки не відображається. І це при тому, що рейтинг України погіршується рік від року (в останній рік на 10 позицій) [5].

Україна поки що відчутно відстає не тільки від лідерів світового прогресу, найбільш успішних країн з ринковою економікою, але і від країн Центральної і Східної Європи. Тому потрібно є чітка, скоординована програма дій з розвитку галузі інформаційних технологій, виконання якої дозволить підвищити темпи зростання цій авангардній галузі і вийти на якісно новий рівень розвитку.

Соціально-економічний прорив, якого потребує Україна, потребує формування системи цінностей, органічним елементом якої є комплекс технологічних пріоритетів. Про сказане свідчить і досвід найуспішніших держав, сучасні моделі відкритих економік яких були створені навколо ідеології розробки й поширення інновацій. Зокрема необхідно не тільки ідентифікувати існуючі бар'єри, що заважають розвиватися, а також найперспективніші області розвитку, можливі конкурентні переваги України в області інформаційних

технологій на світовому ринку (а їх буде не так вже й багато), але й і передбачити можливості опанування метатехнологій, без чого лідерство у сфері високих технологій є принципово неможливим.

Важливими складовими підвищення національної конкурентоспроможності економіки України є політико-дипломатичні важелі, які використовуються поки що недостатньо активно та ефективно. Зокрема, як відзначає О.Васильєв, «українська дипломатія в практичному плані розвитку і поглиблення ролі національної науки і вітчизняних високих технологій в контексті економізації зовнішньої політики України має сприяти і забезпечувати:

- моніторинг ситуації на світовому ринку високотехнологічної продукції та прогнозування тенденцій його розвитку;
- оперативне інформування міністерств і відомств України про науково-технічні проекти від зарубіжних партнерів;
- політичне сприяння залученню іноземних інвестицій в науково-технічний і інноваційний сектор України;
- підтримку участі українського бізнесу в перспективних міжнародних проектах і тендерах інноваційного спрямування, дипломатичного захисту інтелектуальної власності нашої держави в разі їх порушення іноземними партнерами тощо» [6, с. 248].

З точки зору забезпечення довгострокових пріоритетів розвитку української економіки необхідно розробити систему заходів із вказівкою на реальні механізми (інституційні, організаційні, фінансові) стимулювання інноваційної діяльності – як у промисловості, так і в сфері обслуговування, у побутовій сфері. Причому пріоритетного значення набуває прискорення і науково-технічного поступу, формування умов для розвитку інформаційно місткого виробництва.

На жаль, не дивлячись на те, що в Україні багато разів розроблялися офіційні документи, які були спрямовані на вироблення основ стратегії та політики в області розвитку технологій, фундаментальної та прикладної науки, перехід до дієвої інноваційного розвитку країни так і не відбувся. Тому завдання збереження (що є особливо актуальним за умов структурної та фінансової кризи), а також активізації вітчизняного науково-промислового потенціалу потребує виваженої оцінки пріоритетності державної підтримки науково-технічної сфери, концентрації фінансових ресурсів та організаційно-інституційних зусиль на ключових напрямках:

- використання сучасних механізмів прогнозування і вироблення пріоритетів для формування національної інноваційної стратегії з метою визначення стратегічних напрямів досліджень і інновацій, які є необхідними для підвищення ефективності економіки та конкурентоспроможності країни; зокрема слід звернути увагу на програму «Передбачення» (“Foresight”), використання якої набуло значних масштабів у Євросоюзі;
- підтримка й реалізація цільових програм розвитку саме тих т.зв. метатехнологій, освоєння яких забезпечить вітчизняним підприємствам конкурентні переваги на світовому ринку, гарантуватиме повернення національного контролю за базовими технологічними процесами по пріоритетних напрямках НТП;
- розробка і послідовна реалізація регіональних програм в рамках загальнонаціональної стратегії високої концентрації науково-технічного потенціалу (технополісів, технопарків, наукоградів, бізнес-інкубаторів);
- максимізація державних витрат передусім на цілі розвитку НТП, НДДКР; стимулювання передачі технологій з одних галузей у інші; субсидування виробництва перспективних сучасних технологій, зняття обмежень на імпорт науково-технічної продукції та інформації, корисних для потенційних виробників високотехнологічної та конкурентоздатної експортної продукції зі значним вмістом доданої вартості;
- зміна характеру регіональної науково-технічної політики, яка ресурсний передбачає маневр у національному масштабі з метою доповнення її сучасного перерозподільчого характеру функцією структурного регулювання; при цьому відбувається перенесення основного упору в регіональній інноваційній політиці на розповсюдження нових знань в економіці; розвиток міжрегіонального інноваційного співробітництва, зокрема через систему інтегрованих технологічних проектів у контексті завдання створення мережі національного дослідницького простору із певною спеціалізацією конкретних технологічних утворень;
- формування за допомогою державних інститутів соціально-ринкової інфраструктури, правил гри, що забезпечують комерціалізацію результатів інтелектуальної діяльності, НДДКР, включаючи патентну справу, функціонування венчурних фондів, науково-технічних, інженерно-конструкторських, а також інформаційних центрів та ін.

Висновок. При всьому різноманітті форм і прийомів стимулювання інноваційної діяльності з боку державних органів, інститутів фактично у всіх промислово розвинутих країнах простежуються, проте, і певні загальні риси, алгоритми дій. Це дозволяє виділити саме інноваційну політику як специфічний елемент системи державного регулювання. Причому слід казати про узгодженість інноваційної політики зі всіма іншими видами державної економічної політики взагалі, що виявляється у використанні єдиних економічних інструментів державного впливу, відповідних обраному економічному курсу. Характерною властивістю інноваційного регулювання є також широта та багатоаспектність його дії: воно націлюється на створення пропозиції інноваційних ідей, ініціювання початкового попиту на результати інноваційних процесів, сприяння залученню в інноваційний бізнес фінансово-кредитних коштів, а також інвестиційних, інформаційних ресурсів, що разом узяті створює сприятливий для інновацій не тільки економічний, але й політичний, навіть психологічний клімат. Крім того, необхідна вимога інноваційної політики – урахування таких особливостей інноваційного процесу, як циклічність, розчленованість на етапи, вірогіднісний характер, високий ступень ризику і т.ін.

Список використаних джерел:

1. Колесник Д.В. Застосування інструментів структурно-інституційного впливу в контексті проблем міжнародної конкурентоспроможності економіки України // Інвестиційно-інноваційні стратегії у військовому та цивільному секторах. Збірник наукових праць № 3 НДІ міжнародних відносин НАУ / Головний редактор – доктор економічних наук В.Є.Новицький. – Київ, 2007. – С. 66—72.
2. Ярова Н.В. Стратегічні задачі розбудови інформаційного суспільства // Інновації як фактор господарської діяльності та міжнародної конкурентоспроможності. Збірник наукових праць № 2 / Головний редактор – доктор економічних наук В.Є.Новицький. – Київ, 2007. – С. 65—71.
3. Манцуров І. Статистичне дослідження конкурентоспроможності країни як якісної складової економічного розвитку // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): Наук.журн. – К., 2005. – №1. – С. 32—36.
4. Біляцький С., Мірошніченко Т., Хахлюк А. Трудові ресурси нового типу (досвід розвинутих країн для України) // Економічний Часопис-XXI №1–2'2006. – <http://www.soskin.info/ea.php?pokazold=20060103&n=1-2&y=2006>.
5. Полунеев Ю. Технология экономического прорыва // Зеркало недели. – 41 (620) Суббота, 28 Октября – 3 ноября 2006 г.
6. Васильєв О.А. Роль національної науки і високих технологій в економізації зовнішньої політики України // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Україна у світових та регіональних інтеграційних процесах: проблеми визначення стратегії / За ред. Б.І.Гуменюка, І.В.Бураковського, Г.Д.Хоменка, В.Г.Ціватого. – Київ, 2008. – С. 246—263.

УДК 332.14

КУЛИК В.О.,

Інститут економіки природокористування та сталого розвитку, аспірант
Головний спеціаліст відділу контролю за реалізацією регіональних програм
Департаменту регіонального розвитку Міністерства регіонального розвитку та будівництва України

ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ ТА ВЗАЄМОБУМОВЛЕНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Анотація. У статті досліджуються особливості соціального та економічного розвитку регіону та взаємозалежність між ними, а також аналізується цілісний підхід до оцінки соціального розвитку регіону із застосуванням «індексу людського розвитку» ООН.

Ключові слова: соціальний розвиток, соціально-економічний розвиток, регіон, система управління регіоном (СУР), державна регіональна соціально-економічна політика; механізм державної регіональної соціально-економічної політики.

Kulyk V. The interdependence and conditionality of the social and economic development of the region.

Summary. This article investigates features of social and economic development of the region and their interdependence, also analyzes the approach to maintain the integrity evaluation of social development in the region using the "human development index" of the United Nations.

Key words: socio-economic development, socio-economic issues, small cities, development factors, regional policy.

Кулик В.О. Взаимосвязь и взаимозависимость экономического и социального развития региона.

Анотация. В статье исследуются особенности социального и экономического развития региона, и взаимосвязь между ними, а также рассматривается целостный подход к оценке социального развития региона с использованием «индекса человеческого развития» ООН.

Ключевые слова: социальное развитие, социально-экономическое развитие, регион, система управления регионом, государственная региональная социально-экономическая политика, механизм государственной региональной социально-экономической политики.

Актуальність дослідження. Процеси, що відбуваються в суспільному розвитку України, пов'язані з трансформацією економіки держави в конкурентну, постіндустріальну і соціально орієнтовану. Піднесення соціально-економічного розвитку країни, яке ми спостерігали протягом майже десяти років, змінилося спочатку фінансовою кризою, а потім, коли колапс оборотних засобів та відсутність ліквідності активів охопив майже всі базові галузі економіки та державного управління - системною соціально-економічною. Особливої гостроти кризові явища набули в тих регіонах, розвиток яких характеризувався розбалансованістю та диспропорціями.

У цей час суспільство та держава має переосмислити результати екстенсивного, ресурсоемного економічного зростання, а також причини невикористаних можливостей інформаційного, високотехнологічного та соціально-економічного розвитку.